

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо скорочення строків розгляду судом справ, пов'язаних із захистом прав дітей, та вдосконалення порядку розгляду справ окремого провадження (реєстр. № 3386 від 24 квітня 2020 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 27 квітня 2020 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 3 червня 2020 року (протокол № 28) проект Закону про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо скорочення строків розгляду судом справ, пов'язаних із захистом прав дітей, та вдосконалення порядку розгляду справ окремого провадження (реєстр. № 3386 від 24 квітня 2020 року), поданий Кабінетом Міністрів України (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою Законопроект розроблено з метою забезпечення захисту прав та інтересів дітей шляхом скорочення процесуальних строків судового розгляду справ, що стосуються усиновлення, встановлення опіки, піклування, позбавлення батьківських прав, відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав, а також вдосконалення порядку розгляду справ окремого провадження, виключивши положення щодо участі присяжних у процесі їх розгляду.

Так, у Законопроекті пропонується: доповнити статтю 189 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) положенням, згідно з яким підготовче провадження у справах про позбавлення батьківських прав та про відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав має бути проведене протягом тридцяти днів з дня відкриття провадження; внести зміни до статті 210 ЦПК України, якими передбачити, що суд має розпочати розгляд справи про позбавлення батьківських прав та про відібрання дитини від батьків без позбавлення їх батьківських прав по суті не пізніше наступного робочого дня з дня закінчення підготовчого провадження у таких справах; доповнити статтю 313 ЦПК України положенням, згідно з яким суд розглядає справи про усиновлення протягом розумного строку, але не більше тридцяти днів з дня відкриття провадження у справі; внести зміни до статей 34, 293

ЦПК України стосовно виключення положень щодо участі присяжних у розгляді справ окремого провадження.

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики та правосуддя виходить з такого.

Положеннями Основного Закону України передбачено, що питання сім'ї, охорони дитинства, материнства, батьківства, а також судочинства визначаються виключно законами України (пункти 6, 14 частини першої статті 92).

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Положеннями Закону України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року № 2402-III визначено охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, що має важливе значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави, і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні встановлює основні засади державної політики у цій сфері, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини.

Принцип 2 Декларації прав дитини, прийнятої резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року, проголошує, що дитині законом та іншими засобами має бути забезпечений спеціальний захист і надані можливості та сприятливі умови, що дадуть їй змогу розвиватися фізично, розумово, морально, духовно та соціально, здоровим і нормальним шляхом, в умовах свободи та гідності. При ухваленні з цією метою законів основною метою має бути найкраще забезпечення інтересів дитини.

Статтею 7 Європейської конвенції про здійснення прав дітей визначено, що під час розгляду справ, що стосуються дитини, судовий орган діє швидко для уникнення будь-яких невинуватених зволікань, а швидке виконання прийнятих рішень повинно бути забезпечене відповідною процедурою.

Законопроектом пропонується внести зміни до статті 313 ЦПК України, якими встановити тридцятиденний термін розгляду справ про усиновлення. Однак, таке обмеження розгляду зазначеної категорії справ видається дискусійним, оскільки питання усиновлення є надзвичайно важливими та потребують ретельного вивчення кожної конкретної ситуації задля максимального забезпечення прав та інтересів дитини.

Згідно з приписами статей 4, 10 Європейської конвенції про усиновлення дітей (переглянута), ратифікованої Верховною Радою України 15 лютого 2011 року, компетентний орган не приймає рішення про усиновлення, якщо не є переконаним, що усиновлення відповідатиме найвищим інтересам дитини. У кожному випадку компетентний орган приділяє особливу увагу важливості того, що усиновлення забезпечує дитину стабільними і гармонійними домашніми умовами, та приймає рішення про усиновлення лише після

належного попереднього встановлення обставин стосовно усиновлювача, дитини та її сім'ї.

Положеннями частин другої та третьої статті 312 ЦПК України визначено, що у ході підготовки справи до судового розгляду орган опіки та піклування повинен подати суду висновок про доцільність усиновлення та відповідність його інтересам дитини, до якого мають бути додані, зокрема, акт обстеження умов життя заявника, складений за місцем його проживання, а також медичний висновок про стан здоров'я дитини, про її фізичний і розумовий розвиток. Тобто підготовка всіх необхідних документів для судового розгляду справи може вимагати більш тривалого часу, ніж тридцять днів.

За результатами розгляду Законопроекту Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України висловило зауваження та пропозиції до нього, зокрема про недоцільність виключення положень щодо розгляду справ за участі присяжних (зміни до статті 34 ЦПК України), оскільки це матиме наслідком виключення присяжних з розгляду всіх цивільних справ, що не узгоджується зі статтею 124 Конституції України, згідно з якою народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних.

З Офісу Генерального прокурора також надійшов лист із зауваженнями до Законопроекту, зокрема щодо передчасності виключення інституту присяжних із цивільного судочинства на сьогоднішньому етапі судової реформи. Крім того, у листі зазначається, що розгляд вказаної у Законі категорії справ без участі присяжних також може мати певні корупційні ризики. З огляду на зазначене, Законопроект потребує доопрацювання.

Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України з Європейським Союзом дійшов висновку, що Законопроект не суперечить міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції.

Водночас, варто зазначити, що на розгляді Верховної Ради України перебуває проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення процедури розгляду судових справ, пов'язаних із захистом прав дітей (реєстр. № 3206 від 12 березня 2020 року), поданий народними депутатами України Рябухою Т.В., Дирдіним М.С., Ткаченком О.В. та іншими народними депутатами України, яким також передбачено внесення змін до статей 293, 313 ЦПК України. При цьому, зміни до статті 293 ЦПК України передбачаються виключення з частини четвертої лише пункту 4 частини другої цієї статті, а зміни до статті 313 ЦПК України є аналогічними за змістом змінам, що пропонуються у Законі (реєстр. № 3386).

На підставі викладеного вище, Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо скорочення строків розгляду судом справ, пов'язаних із захистом прав дітей, та вдосконалення

порядку розгляду справ окремого провадження (реєстр. № 3386 від 24 квітня 2020 року), поданий Кабінетом Міністрів України, направити до Комітету з питань правової політики для підготовки на повторне перше читання.

2. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити співголову підкомітету з питань правосуддя Павліша П.В.

Голова Комітету

А.Є. КОСТІН